

Aarsberetning

fra

Oldsagsamlingens Bestyrer.

Faint text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side. It appears to be a list or index of items.

Arztberichtig

Oldsagasamlingsens Bestyrer.
Faint text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side, containing names and possibly dates.

Aarsberetning fra oldsagsamlingen for 1875.

Til

Videnskabssekretariatet!

Oldsagsamlingens tilvækst i 1875 udgjør 161 nr. (katalogens nr. 1474—1634), deraf af gjenstande fra stenalderen 23 nr. foruden flere tvivlsomme, fra ældre jernalder 5, fra yngre jernalder 79 i 40 fund, fra middelalderen 22, resten fra tiden efter reformationen og ubestemmelige. 89 nr. ere indkomne som gaver, hvorover der som sedvanligt for hvert kvartal er offentliggjort en fortegnelse i flere af stiftets aviser.

At forøgelsen er adskilligt mindre end i 1874, skriver sig ikke fra nogen formindskelse i de af vedkommende findere selv som gaver eller til salg indbragte fund, men har dels sin grund deri, at i det forløbne aar kun en enkelt mand har reist omkring med understøttelse af selskabet for at indsamle fundne oldsager og det kun i et par uger, dels deri at den herværende afdeling af foreningen til norske fortidsminders bevaring kun har foretaget ganske faa archæologiske udgravninger i den sidste sommer. Deri ligger fornemmelig grunden til den ringe tilvækst for ældre jernalders vedkommende, fra hvilken periode der i regelen kun ved planmessige gravninger pleier at fremkomme betydeligere fund. Dette forhold kan desverre forudsees at ville blive varigt; thi da de udsendinge, foreningen har til sin raadighed, for det meste kun have sommer-

ferierne at disponere over, og disse falde sammen med hø-aannen paa landet, viser det sig under den tiltagende mangel paa arbejdsfolk stedse vanskeligere at opdrive de nødvendige arbejdere til gravninger. Derved vil samlingens virksomhed for sit formaal lide et betydeligt afbræk, ikke alene fordi den for fremtiden rimeligvis som iaar i regelen kun vil kunne vente at faa enkelte gjenstande fra den nevnte archæologiske periode, om hvis betydelige udbredelse i det nordenfjeldske Norge de i tidligere aar foretagne gravninger have givet saa gode beviser, men ogsaa fordi de enkelte større fund, som kunne blive indbragte, for det meste ville mangle den forøgede betydning, som den omhyggeligere behandling af sagerne og den nøiagtigere beskrivelse af gravlægningerne har givet de ved foreningens virksomhed fremkomne fund.

Af de ovennevnte 23 numere, om hvis henførelse til stenalderen der ikke er nogen tvivl, ere 16 indkomne fra de ydre søbygder fra et stykke søndenfor Thronhjemsfjordens munding til Namsenfjorden (Fosens fogderi og Fladangers prestegjeld af Namdalens fogderi), 5 fra de indre strøg af Thronhjems stift, 1 fra Ringerike og 1 (en vel arbejdet liden kile af serpentin) er fundet blandt prøvestykkerne i selskabets mineralsamling, uden at dets oprindelse kan opgives. Af de fra Fosen og Fladanger indkomne ere de tre fjerdedele indsamlede af hr. student Undset, der ogsaa iaar lagde sin stipendiereise gennem disse egne. Jeg kan ved denne anledning ikke undlade at fremhæve det slaaende bevis paa betydningen af disse reiser til indsamling af fundne og henliggende oldsager, som ligger i den i de sidste aar stadigt forøgede fremkomst af stenalderfund fra kystbygderne. Ved begyndelsen af 1872, da endnu ingen antikvarisk reise var foretagen paa denne kant, kjendtes der fra hele Fosen og ytre Namdalen kun 3 oldsager fra stenalderen, hvoraf 1 i selskabets sam-

ling og 2 i Bergens museum; ved udgangen af 1875 derimod besidder vor samling 41 numere af redskaber fra stenalderen fra det samme strøg, hvortil kommer 6 i universitetets samling og i Bergens museum. Betragter man forholdet i de 2 thronhjemske amter tilsammen, som har været det væsentlige arbejdsfelt for den herfra udgaaende archæologiske virksomhed, faar man det samme betydningsfulde resultat af et stedse stigende antal oldsager fra denne periode, som i de sidste aar ere blevne indsamlede og bevarede for forskningen. I begyndelsen af 1870 fandtes der i selskabets samling kun 4 gjenstande fra stenalderen fra disse 2 amter, medens antallet ved udgangen af 1875 er steget til 82 numere i 68 fund. Tilvæksten i de enkelte aar har været: i 1870: 3 nr., 1871: 4 nr., 1872: 21 nr. i 11 fund, 1873: 5 nr., 1874: 22 nr. i 19 fund, 1875: 23 nr. i 22 fund. Antallet af de fra dette distrikt bevarede stenalderssager er vistnok ubetydeligt i sammenligning med, hvad der findes i samlingerne fra sydligere dele af Norge, og hvis man vilde grunde en slutning om bebyggelsesforholdene i det thronhjemske alene paa dette tal, vilde man, især naar man tog hensyn til denne oldsagsamlings anseelige alder, vistnok maatte komme til det resultat, at stenalderskulturen kun har været ganske svagt repræsenteret nordenfjelds. Men et ganske andet maa resultatet blive, naar man tager tilbørligt hensyn til tiden, i hvilken samlingen er foregaaet. Thi da der ingen grund er til at tro, at der skulde være gjort færre fund i tidligere aar end i de sidste, saa meget mindre som opbrydningen af nyt land, hvorved saadanne fund især gjøres, dreves i langt større udstrækning for et decennium eller to siden end nu, kan det neppe bestrides, at det, vor samling nu besidder, repræsenterer et mange gange saa stort antal som under heldigere forholde kunde være indsamlet siden den tid (omtrent siden 1830), da samlingerne i Christiania

og Bergen begyndte at udfolde en betydeligere virksomhed. Naar dette hensyn tages, tør det vel ansees som godtgjort, at Thronhjems stift er lige saa rigt paa levninger fra stenalderen som de sydligere egne af landet, dog vel med undtagelse af Smaalenene og Jæderen. Yderligere og mere i det enkelte gaaende slutninger om forholdene i stenalderen i denne del af landet kunne ikke synderlig grundes paa det forhaandenværende materiale, saa længe det er saa lidet, at tilfældige omstændigheder i et enkelt aar aldeles kan forrykke forholdet mellem de tal, hvormed de forskellige strøg ere repræsenterede. Imidlertid kan det dog være nyttigt allerede nu at give en oversigt over fundenes udbredelse efter deres forskellige beskaffenhed.

Af dette aars tilvækst ere 7 nr. at henføre til den saakaldte arktiske stenalder, nemlig 5 spyd- og pilespidser og 2 knive af skifer. Ved den anseelige tilvækst, som samlingen i de senere aar har faaet af denne classe af oldsager, indeholder den nu næst efter universitetets samling det betydeligste materiale til studiet af de „arktiske“ typer og deres udbredelse. Da fortegnelsen derover er spredt i forskellige aarsberetninger, vil jeg her give en samlet oversigt derover og antager, at denne vil vinde i betydning ved en sammenhængende fortegnelse over, hvad der fra hele landet er fremkommet af oldsager, der utvivlsomt henhøre til denne classe, ordnet efter amter og prestegjeld. Den slutter sig til den fortegnelse, som findes i prof. O. Ryghs afhandling om affaldsdyngen ved Stenkjer i „Aarsberetning“ for 1871. For Tromsø museums vedkommende er den kun ført ned indtil udgangen af 1874, for de øvrige samlinger til udgangen af 1875 *). Alle numere ere, naar ikke andet er bemærket, af skifer.

*) C. betegner universitetets samling, B. Bergens museum, T. M. Tromsø museum, Thj. Videnskabselskabets samling.

Smaalenenes amt:

1. Skjeberg prestegd., Syverstad, brudstykke af en spydspids (i en privat samling).

Akershus amt:

2. Nitedalen, Østby, pilespids med agnorer (C. 5492).

Hedemarkens amt:

3. Vaaler, Stræte, pilespids med agnorer (C. 4003).
4. Aasnes, Opsal, pilespids med agnorer, lodret indskaarne (C. 4837).
5. Grue, paa Finskogen, pilespids af sandsten (C. 6511).

Buskeruds amt:

6. Hol, høiffjeldet nær Hallingskarven, brudst. af en pilespids med agnorer (C. 3552).

Jarlsberg og Larviks amt:

7. Brulanes, Omsland, brudst. af en pilespids (C. 3818).

Bratsberg amt:

8. Lardal, Huvestad, pilespids med agnorer (C. 2016).
9. Vinje, Berge, pilespids med tvært indskaarne agnorer (C. 1180).

Stavanger amt:

10. Haaland, Solestranden, i et rigt flintverksted, hvori mange ferdige flintredskaber, 2 pilespidser af skifer (og 2 meisler af skifer), se „Aarsb.“ 1874. 85 (B. 2959).
11. Klep, Grude, pilespids med agnorer (B. 3021).

Søndre Bergenhus amt:

12. Ullensvang, Hovland, pilespids med agnorer (C. 195).

Romsdals amt:

13. Harham, Synnes, spydspids med agnorer (C. 4514).
14. Veø, Stensaa, pilespids med agnorer (C. 2463).
15. Kvernes, Bremsnes, pilespids med agnorer (C. 5143).
16. Aure, Tevik, pilespids med agnorer (C. 5510).

Søndre Thronhjems amt:

17. Hevne, Holden, spydspids med agnorer (B. 2700).
18. Hevne, prestegaarden, brudst. af pilespids (Thj. 1593).

19. Stadsbygden, Fallum, spydspids uden agnorer, ligespidset (Thj. 1335, afbildet i Månadsblad 1874 p. 105).
 20. Ørlandet, Baret, brudst. af spydspids (Thj. 1390).
 21. Ørlandet, Terningen, spydspids uden agnorer (Thj. 1389).
 22. Ørlandet, Seternes, brudst. af en kniv af sort skifer (Thj. 1546).
 23. Hitren, Svankil, stor spydspids uden agnorer (B. 3043).
 24. Bjugn, Botngaarden, pilespids med agnorer (Thj. 1288).
 25. Bjugn, Botngaarden, pilespids, neppe agnorer (Thj. 1332).
 26. Bjugn, Botngaarden, kniv af rød skifer (Thj. 1333, afbildet i Månadsblad 1874, p. 105).
 27. Aafjorden, Teksdal, kniv af do. (Thj. 1334).
 28. Aafjorden, prestegaarden, spydspids med hul (Thj. 1555).
 29. Bjørnør, Gutelsvik, pilespids med tvert indskaarne agnorer (Thj. 1212).
 30. Opdal, prestegaarden, brudst. af pilespids med tvert indskaarne agnorer (Thj. 1436).
 31. Røros, Jensvolden, pilespids uden agnorer (C. 3738).
- Nordre Thronhjems amt:
32. Frosta, Valberg, spydspids med agnorer (Thj. 955).
 33. Inderøen, Kløvstad, brudst. af en stor spydspids (Thj. 1009).
 34. Stenkjer, i affaldsdyngen, 2 spydspidser med agnorer, 1 kniv, 2 kiler, en sænkesten, alt af skifer, en øxe af elgshorn og 2 brudstykker (pilespidser?) af horn (Thj. 941, 1098 + 1104, 1298).
 35. Grong, Bergsmoen, pilespids med agnorer (Thj. 944).
 - 36–37. Grong, Nes, 2 pilespidser med agnorer, efter opgivende fundne i to smaa hauge (Thj. 621. 2.).
 38. Overhalven, Ristad, kniv (C. 5451, afbildet „Aarsberetning“ 1871 fig. 2.).

39. Fladanger, Bøleseter, kniv (Thj. 1213).
40. Do. do. spydspids uden agnorer (Thj. 1557).
41. Do. do. brudst. af kniv (Thj. 1558).
42. Do. do. brudst. af spydspids (Thj. 1559).
43. Fladanger, Skjelde, spydspids med agnorer (Thj. 1568).
44. Lekø, Rødseid, pilespids, „funden i gravhaug“ (B. 68).
45. Lekø, Rosvik, kniv „funden i gravhaug“ (B. 99).
46. Lekø, prestegaarden, kniv (C. 7 . . .).

Nordlands amt:

47. Brønø, pilespids med agnorer (C. 1028, afbildet i Månadsblad 1874, p. 105).
48. Brønø, Dyngeset, 2 spydspidser med agnorer (Thj. 1161—62).
49. Alstahaug, Stokka, pilespids med agnorer (C. 4080).
50. Heimnes, pilespids af kvarts (Thj. 763).
51. Gildeskaal, Finset, brudstykke af kniv af sandsten af skifertypen (Thj. 1239).
52. Vaagen, spydspids med agnorer (Thj. 451).
53. Lødingen, Stokke, kniv (T. M. se „Aarsberetn.“ 1874, 40).

Tromsø amt:

54. Throndenes, Tenvik, brudst. af en kniv (C. 4147).
55. Do. do., pilespids med agnorer (T. M., „Aarsberetn.“ 1874, 40).
56. Do. Erikstad, spydspids uden agnorer (T. M., se anl. st.)
57. Do. Sandtorv, brudst. af spydspids (Thj. 951).
58. Do. Harbakken, spydspids med agnorer (C. 5121).
59. Do. Fuskevaag, kniv (C. 6297).
60. Kvedfjord, Bømarken, spydspids med agnorer (T. M., „Aarsberetn.“ 1874, 40).
61. Kvedfjord, Trastad, kniv (C. 3319).
62. Berg, Flakstad, pilespids uden agnorer (C. 3317).

63. Tranø, Hals, pilespids uden agnorer (C. 5051).
64. Tranø, Lien, spydspids uden agnorer, funden sammen med en kniv (C. 5115. 16).
65. Tranø, Merkesnes, spydspids uden agnorer (C. 6166).
66. Tranø, Kløven, kniv og kile af skifer, den sidste med eg tilsleben fra den ene side, fundne sammen (C. 6167; jf. „Aarsberetn.“ 1873, fig. 1 - 3).
67. Lenviken, prestegaarden, brudst. af en kniv, funden sammen med en lignende i en stenboks (C. 3320).
68. Tromsø by, kniv (C. 1875).
69. Tromsøen, kniv (C. 2033).
70. Tromsøen, odstykket af en stor spydspids (C. 3953).
71. Karlsø, Vannøen, odstykket af en pilespids (C. 3318).
72. Karlsø, Hersø, pilespids uden agnorer (C. 3508).
73. Lyngen, Lyngsædet, pilespids (B. 2050).
- Finmarkens amt:
74. Loppen, Øgsfjord, pilespids med agnorer (C. 1938).
75. Alten, Kongshøvmærk, pilespids (T. M., se Aarsberetn. 1873, 86).
76. Alten, Kongshavnbugten, kniv (C. 1816).
77. Talvik, Korsnes, spydspids med agnorer (T. M.)
78. Do., do. kniv (T. M.). Om disse 2 knive ere fundne sammen, er ubekjendt.
79. Sydvaranger, Ropelbugten, brudst. af en stor spydspids (C. 3707).
80. Uvist sted, spydspids med agnorer (B. 45).
- Foruden de her opregnede sager tør man vistnok ogsaa uden betænkning henregne til denne type den i en ældre jernalders gravhaug paa Grønnesby paa Inderøen fundne pilespids af ben (Thj. 1469, afbildet Aarsberetn. 1874, fig. 4, jf. pag. 9). Vistnok forekommer pilespidser af ben fra ældre jernalder, men dog neppe nogen med en saa udpræget overensstemmelse i formen med skiferpidse som denne. Fremdeles er der kiler og meisler af skifer;

men det lader sig vel neppe endnu med nogen sikkerhed afgjøre, hvilke former af disse der bør regnes blandt de arktiske typer. Den under nr. 66 nevnte kile, der er funden sammen med en skiferkniv, udmerker sig ved, at eggen er dannet ved tilslibning fra den ene side i en plan flade, der danner en bestemt vinkel med sidefladen. Kiler af denne form ere fundne oftere, saaledes 2 i det under nr. 10 nevnte flintverksted sammen med 2 pilespidser af skifer, 3 fra Sogndal i Stavanger amt (Aarsberetn. 1873, 66), ligesom der Aarsberetn. 1874, 87 opregnes flere eksemplarer i Bergens museum*). Det er rimeligt, at denne form tilhører den arktiske stenalder, men paa den anden side vise de 2 kiler i affaldsdyngen ved Stenkjer, at denne periode ialfald ogsaa har kjendt andre former; thi paa begge disse er eggen tilsleben i en krum flade, der umerkeligt gaar over i sidefladen som paa de almindelige kiler af den sydiskandinaviske type. Muligt vil det vise sig, at alle kiler og meisler af denne stenart bør regnes blandt de arktiske sager; men indtil videre tør det vel være trykkest ikke at regne dem med blandt sikre beviser for denne stenalderskulturs udbredelse. Sættes saaledes disse ud af betragtning, faa vi 81 fund med 93 forskellige gjenstande, henhørende til den arktiske gruppe, mod henholdsvis 39 og 44 ved slutningen af 1871. Af disse kommer der nu paa Christiania stift 4 stykker, paa Hamar stift 3, paa Christiansands stift 5 i 4 fund, paa Bergens 2, paa Thronhjems 42 i 34 fund, paa Tromsø 37 i 34 fund. Det sees saaledes, at den i den oven citerede afhandling af prof. Rygh fremsatte mening om disse oldsagers udbredelse fuldstændigt har bekræftet sig, forsaavidt som fremdeles den aller stør-

*) I den nylig udkomne katalog over Bergens museums oldsagsamling af A. Lorange opregnes 18 meisler og kiler af skifer eller sandsten, der henføres til denne type.

ste del (omtr. 84 proc. af fundene) falder paa de 2 nordligste stifter. Imidlertid har tilvæksten været ulige større for Throndhjems stifts vedkommende, hvilket dog gjerne kan være tilfældigt, hvorhos det maa erindres, at der her ikke er medtaget, hvad der maatte være indkommet til Tromsø museum i det sidste aar.

Hvad særlig skiferknivene angaar, viser fortegnelsen et antal af 21 til samlingerne indkomne eksemplarer mod 10 i 1871, deraf 9 fra Throndhjems, 12 fra Tromsø stift. Uagtet saaledes antallet af bekjendte fund er bleven mere end fordoblet, har grænsen for deres udbredelse mod syd ikke væsentlig forandret sig, men kan fremdeles siges at være Throndhjemsfjorden, da det sydligste exemplar (nr. 22) er fundet paa dens sydlige bred tæt ved dens munding. Det synes saaledes at ville vise sig som constant, at de ikke forekomme saa langt mod syd som spyd- og pilespidse. Vistnok synes forholdet at være anderledes i Sverige, idet 2 af de 3 der i 1874 bekjendte knive ere fundne i Södermanland*). Men saadanne enkeltstaaende kjendsgjærninger kan der ikke tillægges nogen afgjørende betydning, da man altid maa være forberedt paa at finde enkelte eksemplarer af den ene type indenfor den andens enemerker, et forhold, hvorpaa vi have et merkeligt eksempel i forekomsten af 2 skiferspidser i flintverkstedet i Haaland. Det kunde ligge nært at formode, at der i knivenes snevrere grænser mod syd ligger en antydning om, at denne form først har udviklet sig paa en senere tid af perioden. Deres form synes heller ikke at tyde paa en naturlig udvikling af en ren stenkultur, medens det fore-

*) Montelius, Månadsblad 1874 s. 100 Det tør heller ikke oversees, at eksemplarer i nyere tid kunne føres bort fra sit oprindelige sted; det hænder, at fundne oldsager blive tagne med ved flytninger, og det hænder ogsaa undertiden, at sager, der en tid have været bevarede, igjen kunne komme ned i jorden.

kommer mig forklarligere, at den kunde være opstaaet ved efterligning af bronzealderens knive eller af en form af krumme knive, der forekommer i den ældste jernalder.

Ved enkelte spidser har jeg ikke tilføiet nogen bemærkning om, hvorvidt de have agnorer, da der mangler oplysning derom i fortegnelserne. Forøvrigt turde benevnelserne „agnorer“ eller „modhager“ være mindre passende, da de vistnok ikke have haft samme bestemmelse som modhagerne paa ældre jernalders spyd, baade fordi de ere anbragte saa langt bag, og fordi de ofte ere tvert indskaarne og dertil meget svage (som paa nr. 30 og især nr. 29). De ere vistnok kun bestemte til at støtte skjeftingen.

Til disse bemærkninger om den arktiske gruppe føier jeg en oversigt over fund af sikre stenalderssager overhovedet i Thronhjems stift. Der er kun taget hensyn til de til samlingerne indkomne sager, da de oplysninger, man faar om stenarten af finderes beretninger, ikke altid ere paalidelige. Da søndre Thronhjems amts eiendommelige form med indland søndenfor fjorden og kystland hovedsagelig nordenfor den gjør amtsinddelingen mindre bekvem for archæologiske oversigter, har jeg væsentlig bygget fortegnelsen paa fogderiinddelingen.

1)	11	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

	Sydskandinaviske typer.			Arktiske typer.				Tilsammen af begge typer.
	Redskaber af flint.	Andre stenredskaber.	Tilsammen.	Spyd- og pilespidser.	Knive.	Andre redskaber.	Tilsammen.	
Romsdals fogderi	2	1	3	1			1	4
Nordmøre fogderi,	8	11	19	2			2	21
Romsdals amt undtagen Søndmøre	10	12	22	3			3	25
Orkedals fogderi		1	1	1			1	2
Guldals fogderi	1	1	2	1			1	3
Strinde- og Selbo fogderi	2	5	7					7
Fosens fogderi	10	13	23	10	3		13	36
Søndre Thronhjems amt	13	20	33	12	3		15	48
Stjør- og Verdals fogderi	3	6	9	1			1	10
Inderøens fogderi	3	3	6	4	1	6*)	11	17
Namdalens fogderi	2		2	7	5		12	14
Nordre Thronhjems amt	8	9	17	12	6	6	24	41
Hele Thronhjems stift	31	41	72	27	9	6	42	114

*) Alle fra affaldsdyngen ved Stenkjer.

Af stor betydning blandt dette aars tilvækst er det af hr. Undset paa Urdan i Fladanger opdagede flintverkssted, hvorfra han har indbragt en samling flintrester (nr. 1569). Der er allerede gjort flere verkstedsfund i landet, der godtgjøre, at de norske flintredskaber ere forarbejdede i landet selv. Indtil 1874 kjendtes kun det af prof. Rygh i 1863 fundne paa Grude i Klepp, men i dette aar kom 3 nye, af hr. Lorange opdagede, til, paa Thuvgaarden i Klepp, paa Solestranden i Haaland og paa Hareidland i Søndmøre. I den forløbne sommer er der ifølge privat meddelelse af bestyreren for universitetets samling endelig konstateret et femte paa Sævtun i Land. Alle disse ligge imidlertid i egne, hvor flintredskaberne ere talrigt repræsenterede, medens dette sjette verksted i Fladanger ligger under $64\frac{1}{2}^{\circ}$ n. b paa en kant af landet, hvor flintsager hidtil kun ere fundne rent sporadisk. Endelig maa jeg fremhæve et fund af 2 sammenliggende kiler af flint fra Frøien, en af de yderste øer mod havet (nr. 1521 f.). De ere udmerket vel arbejdede og fint slebne og ved optagelsen vare de skarpe i eggen som en hvas jernkniv. De ere synlig ubrugte, og da grundeieren berettede, at der tidligere var fundet flere flintredskaber paa det samme sted, er det rimeligt, at der her har været om end ikke et verksted, dog et efterladt depot af ferdige redskaber. Samlingen skylder hr. skolelærer Hammer erhvervelsen af dette fund.

Jeg har ovenfor kun regnet med til stenalderfund dem, hvis henførelse til denne periode er uomtvistet. Der er imidlertid desuden ogsaa iaar indkommet en del stensager, hvis alder kan være mere tvivlsom, men som jeg dog antager at der er gyldige grunde til at henføre til denne tid. Først vil jeg nevne de saakaldte „skaft-

formede redskaber“, hvoraf der iaar er indkommet 4 nye eksemplarer. Disse redskaber ere altid af kvarts eller kvartsit, have i regelen ovalt, sjelden kantet tværsnit, almindelig omtr. $1\frac{1}{2}$ “ største tykkelse. De ere almindelig afbrækkede og derfor meget korte; men vi have ogsaa hele eksemplarer paa 6—8“ længde; sidefladerne ere ganske glatte, ligesom polerede, medens de bevarede endeflader ere ru. Disse redskaber ere undertiden fundne i gravhauge fra jernalderen (f. ex. Aarsberetn. 1874, s. 22), men, saavidt jeg ved, ikke under saadanne omstændigheder, at de nødvendigvis maatte ansees som hørende til det nedlagte gravgods. Det synes sikkert, at disse redskaber ikke kunne have haft nogen anden anvendelse end til bryner, og til jern ere jo bryner af en saa haard stenart ikke hensigtsmessige, og heller ikke vil man nogensinde finde virkelige bryner fra jernalderen slidte saa jevnt og saa helt rundt. Derimod synes alt mig at tale for, at de maa ansees som mindre slibestene eller haandbryner fra stenalderen. Ikke mindst fremtrædende synes denne oprindelse at være ved en iaar indkommet fra Strukstad i Sparbuen (nr. 1573), der vil kunne sammenstilles med Montel. Sv. F. nr. 5, naar man tænker sig denne firesidet istedetfor mangesidet. Af dette slags redskaber har samlingen nu 9 eksemplarer: fra Thydalen 1, Gjetestranden 1, Ørlandet 1, Bjugn 1, Aafjorden 2, Sparbuen 2 og Verran 1.

Fra Fevaag i Skjørn er der indkommet et redskab af noget haard skifer (nr. 1527), af samme art som i almindelige heine fra jernalderen og senere tid, men som vistnok maa henføres til stenalderen. Det er afbrukket i den ene ende, og det resterende er paa sin største længde temmelig tyndt med omtr. kvadratisk tværsnit; men et par tommer fra den bevarede ende udvider det sig i begge dimensioner og er derfra igjen i noget afrundede flader indslæbet til en eg. Hvis det skulde antages for en hein,

maatte denne eg være fremkommen ved slidning; men til hvæsning af jernredskaber bruger man heinens midte og ikke dens ende. Det kan være trivlsomt, om redskabet bør betragtes som en meisel eller som en spydspids; det første er vel rimeligst. Et andet exemplar, der er indkommet fra Ingdalen i Stadsbygden (nr. 1530), viser væsentlig den samme form, kun mindre udpræget

Fra ældre jernalder er der som nevnt kun indkommet nogle faa enkelte gjenstande; deriblandt er en bøilespende af jern af en meget gammel type, der ikke vides tidligere at være fundet i det nordenfjeldske, væsentlig overensstemmende med den hos Vedel pl. 10 fig. 6 afbildede. Den er indkommet sammenblandet med et yngre jernalders fund fra Opdal.

Af betydeligere fund fra yngre jernalder kan fremhæves 2 fra Opdal, det ene fra præstegaarden, det andet enten fra samme sted eller fra Rise. Fra den første af de nevnte to store yngre jernalders gravpladse har samlingen en mængde fund, der udmerke sig ved sin paafaldende fattigdom paa vaaben, medens de væsentlig bestaa af redskaber til det daglige arbejde samt dele af ridetøi og undertiden enkelte smykker. Denne omstændighed taler sterkt imod sagnets beretning om, at denne store gravsamling skulde have sin oprindelse fra et slag. Fra Alvstad i Stjørdalen er kommet et fund med en ualmindelig rigdom paa glasperler (henved 130). Et fund fra Kraakø i Nærø har skaffet samlingen den første i Norge bekjendte sverddopsko af bronze, der saavel ved sin stil som ved fundets indhold forresten med sikkerhed kan henføres til denne periode. Fremdeles ere noget større fund indkomne fra Hol paa Inderøen og fra Søberg i Melhus.

Blandt de middelalderske sager fortjener især at omtales et broncesigil (nr. 1504), ikke alene fordi vi besidde saa faa originalstempler af middelalderssigiller, men ogsaa fordi dette i sig selv er særlig merkeligt. Det bestaar som almindeligt af en tyk, rund plade uden haandtag, kun med en liden hempe paa bagsiden nær den ene kant. Paa forsiden har det langs randen en indskrift, der med opløsning af forkortelserne lyder: *Sigillum capituli ecclesie sancti Olawi regis et martiris*. I midtfladen ser man st. Olav med liljescepter og korsæble siddende paa en throne. Til begge sider af kongens hoved har man en rose, Nidaros's merke. Da Thronhjems domkirke ellers ikke vides at have været kaldet st. Olavs, kunde der være grund til at tvivle om, at sigillet har tilhørt det thronhjemske domkapitel. At dette imidlertid dog er tilfældet, viser sig af, at et voxaftryk af netop denne original findes bevaret under et brev fra domkapitlet af 1264 i den arnamagnæanske samling, trykt i Thorkelins diplom. Arnam. II, pag. 48 (hvor kirken dog kaldes Kristkirkja) og selve sigillet afbildet smst. tab. VI.*) Dette aftryk er dog noget ufuldstændigt; saaledes mangler en del af omskriften. Sammensteds finder man ligeledes afbildet et nyt og ganske forskjelligt sigil for domkapitlet, bevaret under et brev fra 1280 (Dipl. Arn. II, pag. 89). I mellemtiden maa det nu gjenfundne saaledes være tabt eller kasseret. Det er meget beklageligt, at det ikke har været muligt at indhente nogen sikker oplysning om stedet, hvor det er fundet, da det nemlig i længere tid skal være gaaet i bytte mellem smaagutter her i byen, indtil det faldt en af dem ind at indlevere det til samlingen; han opgav at have hørt, at det skulde være fundet et steds ved elvebredden bag „Kongsgaarden.“

*) Herpaa er jeg først bleven gjort opmærksom ved en meddelelse fra hr. antikvar Nicolaysen.

Jeg kan ikke slutte denne aarsberetning uden at udtale et ønske om, at den udsigt, som nu omsider har vist sig til, at samlingen kan naa ud af den trængselstid, hvori den hidtil har arbeidet, og komme til at virke under noget gunstigere forhold, snart maa blive til en betydningsfuld virkelighed. Kan det ikke med billighed nægtes, at samlingens virksomhed i de sidste 5—6 aar har godtgjort, at der i denne del af landet, som af forholdene nærmest er anvist selskabet til virkefelt, er gjeemt en rig skat af hjælpemidler til opklarelse af vor oldhistorie, der giver selskabet et betydningsfuldt arbeide at udføre i oldforskningens tjeneste, saa maa det ogsaa indrømmes, at dette resultat faar en meget forøget vægt, naar man erindrer, at det er opnaaet under saa ugunstige forhold, som vel ikke mangen videnskabelig samling af nogen betydning har virket under, idet der har manglet flere af de første betingelser baade til at virke paa almenheden og vinde dens for samlingen uundværlige medarbeide og til paa en fyldestgjørende maade at udføre en bestyrers arbeide. Naar selskabet nu har gjort skridt til at erhverve midler til at afhjælpe den væsentligste af alle mangler, at samlingen mangler et eget lokale, saa maa det derfor ogsaa med fortrøstning kunne udtales, at hvis dette forsøg krones med held, vil samlingen i fremtiden kunne komme til at opvise meget større resultater af sin virksomhed.

Thronhjøm, januar 1876.

K. Rygh.

Jeg kan ikke slutte denne undersøgelse uden at på-
 gælde et ord om, at den indvok- som nu indføres har vist
 sig at være i overensstemmelse med den tidligere ind-
 vindning, at nemlig, at kunne at være anderledes
 end tidligere, samt med disse nye betingelser
 i forbindelse med det tidligere indvok. At sam-
 mensvirksomheden i det sidste 3-4 år har været
 den i denne del af landet, som af betingelserne frem-
 viser, selv om det er nok, og som er i betingelse
 med de tidligere betingelser af betingelserne, der er
 den tidligere betingelse af betingelserne i forbindelse
 med den tidligere betingelse af betingelserne i
 forbindelse med den tidligere betingelse af betingelserne
 med den tidligere betingelse af betingelserne i
 forbindelse med den tidligere betingelse af betingelserne
 med den tidligere betingelse af betingelserne i
 forbindelse med den tidligere betingelse af betingelserne
 med den tidligere betingelse af betingelserne i

K. Ryg.

Den danske regjering har den ære at erklære, at den er villig at indgaa en konvention med de andre nordiske regjeringer om at lade de svenske, danske og norske skibe have adgang til de danske havne og til de norske og svenske havne.